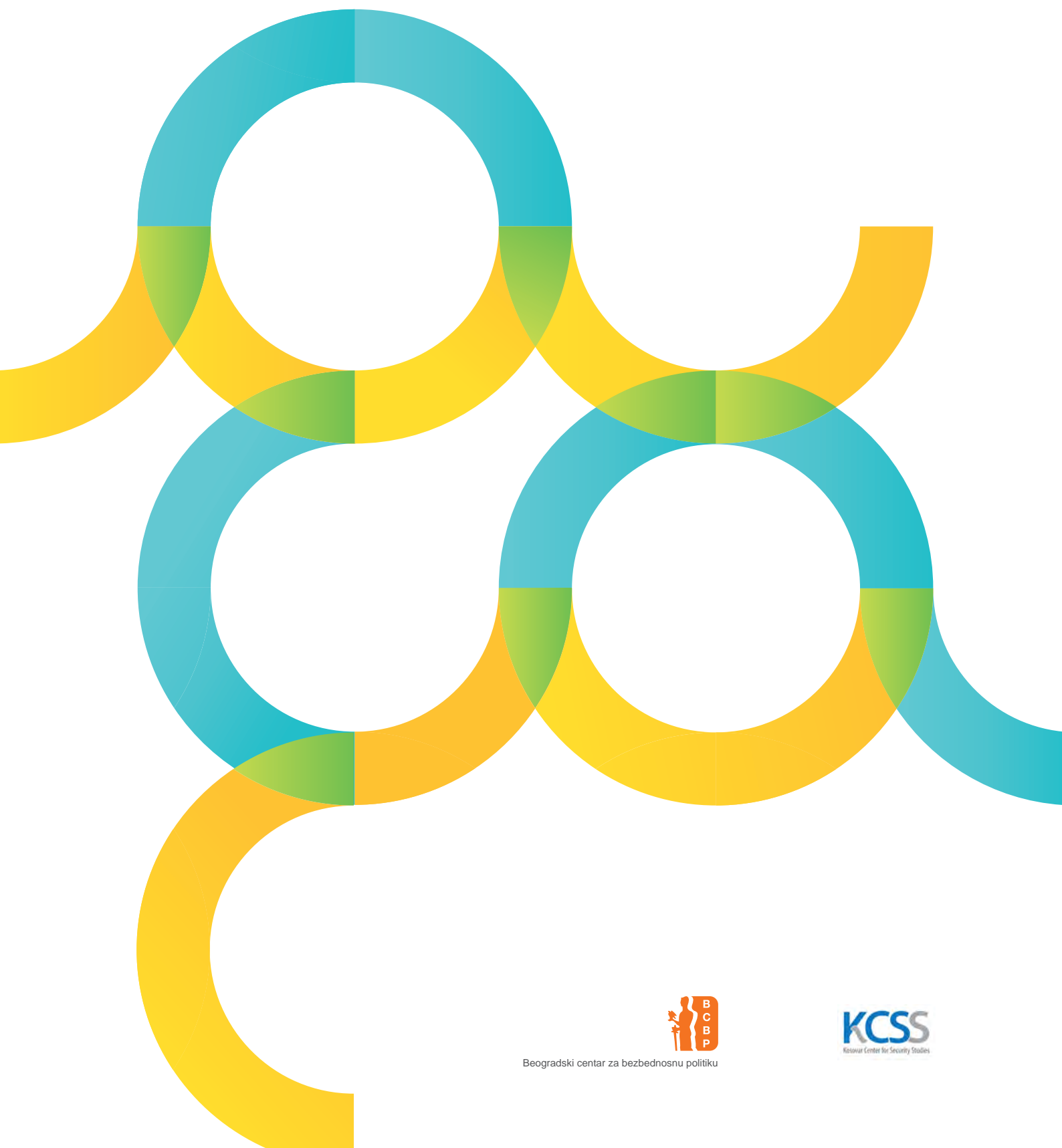

BUDUĆNOST CIVILNE ZAŠTITE NA SEVERU KOSOVA

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Izdavači:

Beogradski centar za bezbednosnu politiku
Đure Jakšića 6, 11 000 Beograd
Telefon/faks: +381 11 328 7226; 328 7334
Email: office@bezbednost.org
Web: www.bezbednost.org

i

Kosovski centar za bezbednosne studije
Sylejman Vokshi 2, 10 000 Prishtina
Telefon/faks: +381 38 221 420
Email: info@qkss.org
Web: www.qkss.org

Autori:

Isidora Stakić i Maja Bjeloš
(Beogradski centar za bezbednosnu politiku)

Editor:

Florian Qehaja
(Kosovski centar za bezbednosne studije)

Istraživačica saradnica:

Sofije Kryeziu
(Kosovski centar za bezbednosne studije)

Prevod:

Vesna Podgorac

Lektura:

Tatjana Hadžić Jovović

Dizajn i prelom:

Marko Marinković

Beograd i Priština, 2015.
Copyright © 2015 BCBP i KCSS

Sva prava zadržavaju izdavači. Nijedan deo ove publikacije ne može biti reprodukovan bez prethodnog pismenog odobrenja izdavača.

ISBN 978-86-6237-056-3

CIP - Каталогизacija u publikaciji -
Народна библиотека Србије, Београд

355.58(497.115)
351.86(497.115)

СТАКИЋ, Исидора, 1983-
Будућност Цивилне заштите на северу Косова / [аутори
Isidora Stakić i
Maja Bjeloš]. - Beograd : Beogradski centar za
bezbednosnu politiku ;
Priština : Kosovski centar za studije bezbednosti, 2015
(Beograd :
Unagraf). - 25 str. ; 30 cm

Tiraž 200. - Lista skraćenica: str. 6. - Aneks 1: str. 23-24.
- O autorima:
str. 25. - Napomene i bibliografske reference uz tekst.
- Bibliografija:
str. 21-23.

ISBN 978-86-6237-056-3

1. Бјелош, Маја, 1984- [аутор]
а) Цивилна заштита - Косово и Метохија б) Косово
и Метохија - Систем
безбедности
COBISS.SR-ID 215326220

Ova publikacija izrađena je u okviru projekta „Forum za bezbednosna istraživanja: Beograd–Priština–Tirana” uz podršku Vlade Kraljevine Norveške. Istraživanje potrebno za ovu publikaciju realizovano je u okviru Programa profesionalne razmene radi poboljšanja dijaloga između Beograda i Prištine, koji je podržao Balkanski fond za demokratiju [BTD], kao i Služba za inostrane poslove Komonvelta Ujedinjenog Kraljevstva. Gledišta i analiza koji su izneti u ovoj publikaciji pripadaju autorima i ne odražavaju nužno gledišta Vlade Norveške ili Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Severne Irske ili bilo koje druge organizacije.

SADRŽAJ

LISTA SKRAĆENICA	5
SAŽETAK	6
PREPORUKE	6
UVOD	7
UPOREDNA ANALIZA ZAKONA O CIVILNOJ ZAŠTITI U SRBIJI I NA KOSOVU	9
JEDINICE CIVILNE ZAŠTITE NA SEVERU KOSOVA	10
SUPROTSTAVLJENA SHVATANJA CIVILNE ZAŠTITE	13
SPORAZUM O INTEGRACIJI CIVILNE ZAŠTITE U KOSOVSKE INSTITUCIJE	15
ZAKLJUČAK	19
BIBLIOGRAFIJA	20
ANEKS 1. INTERVJU I	22

LISTA SKRAĆENICA

APPK	Agencija za promociju zapošljavanja na Kosovu
BCBP	Beogradski centar za bezbednosnu politiku
CZ	Civilna zaštita
EMA	Agencija za upravljanje vandrednim situacijama
EU	Evropska unija
EULEKS	Misija Evropske unije za vladavinu prava na Kosovu
KSB	Kosovske snage bezbednosti
KCSS	Kosovski centar za bezbednosne studije
KFOR	Kosovske snage
KP	Kosovska policija
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
NUS	Neeksplodirana ubojna sredstava
RCB	Radiološka, hemijska i biološka
UNMIK	Privremena administrativna misija Ujedinjenih nacija na Kosovu

SAŽETAK

Ovaj izveštaj predstavlja nezavisnu analizu trenutnog stanja jedinica Civilne zaštite (CZ) u četiri opštine na severu Kosova, sa preporukama konkretnih rešenja za njihovu buduću integraciju u kosovski sistem. Ovaj projekat su zajednički razvila dva nezavisna istraživačka centra iz Beograda i Prištine: Beogradski centar za bezbednosnu politiku i Kosovski centar za bezbednosne studije. Jedinice Civilne zaštite na severu Kosova funkcionišu izvan pravnog i institucionalnog okvira Kosova, uprkos tome što Briselski sporazum implicira raspuštanje svih paralelnih srpskih bezbednosnih struktura koje postoje na Kosovu. Srpska zajednica na severu Kosova vidi CZ kao civilnu strukturu čija je jedina svrha pružanje pomoći civilnom stanovništvu u vanrednim situacijama, dok je Vlada Kosova, kao i međunarodne institucije na Kosovu, smatraju ilegalnom paravojnom formacijom koja mora biti rasformirana.

Tokom terenskog istraživanja sprovedenog u februaru i martu 2015. godine, autorke su došle do saznanja da jedinice CZ čini 751 pripadnik. Mnogi od njih nikada nisu bili pripadnici bezbednosnih institucija, niti su prošli obuku za obavljanje poslova civilne zaštite i spasavanja, dok su neki od zaposlenih u jedinicama CZ bivša vojna lica. Iako jedinice CZ na severu Kosova zvanično treba da pružaju pomoći civilnom stanovništvu u vanrednim situacijama, one često obavljaju i druge poslove, kao što su održavanje puteva, popravke mostova, obezbeđivanje objekata itd. Osim jedinica CZ, na severu Kosova postoji samo jedna vatrogasna jedinica, koja funkcioniše u okviru Kosovske agencije za upravljanje vanrednim situacijama i koja se sastoji od oko 30 vatrogasaca. Postoje indicije da su pojedini pripadnici jedinica CZ povremeno bili umešani u političke proteste, kao i sumnja da su neki od njih učestvovali u političkom nasilju i organizovanom kriminalu. Prema Sporazumu o civilnoj zaštiti koji je postignut između Beograda i Prištine 26. marta 2015. godine, jedinice CZ na severu Kosova trenutno podržava i finansira Vlada Srbije.

Sporazum predviđa integraciju 483 pripadnika jedinica CZ u kosovske institucije, što će se dogoditi i sa dodatnih 50 pozicija za koje će plate biti obezbeđene iz fondova za nepredviđene situacije tokom naredne tri godine. Ovo je u skladu sa planom Vlade Kosova za integraciju CZ, koji predviđa da će pripadnici jedinica CZ biti integrisani u centralne kosovske institucije i raspoređeni u veći broj državnih organa i tela. Međutim, prema Sporazumu o civilnoj zaštiti, 218 pripadnika CZ ostaće bez posla i prihoda. Tokom integracije jedinica CZ u kosovski sistem postojaće brojni izazovi, među kojima su, između ostalog, i nemogućnost kosovskih institucija da uključe sve pripadnike CZ, nespremnost pripadnika CZ da postanu deo kosovskih institucija, kao i pitanje obezbeđivanja alternativnih izvora prihoda za one koji će ostati bez posla. Uprkos tome što je objavljen, zvanični plan integracije jedinica CZ sa severa Kosova ostaje u velikoj meri nepoznat široj javnosti i samim pripadnicima CZ, što može predstavljati dodatni izazov tokom njegove realizacije.

PREPORUKE

Opšte preporuke:

- Radi povećanja transparentnosti procesa primene Briselskog sporazuma neophodno je da Vlada Srbije i Vlada Kosova pruže tačne i objektivne informacije građanima i građankama o svim fazama primene Sporazuma i Akcionog plana o integraciji civilne zaštite.
- Kako bi se omogućila suštinska integracija pripadnika Civilne zaštite u kosovski institucionalni sistem, predstavnici Vlade Srbije i Vlade Kosova moraju da se uzdrže od „zapaljive” i nacionalističke retorike.

Preporuke za Srbiju:

- U skladu sa članom 19 Sporazuma o civilnoj zaštiti Vlada Srbije mora da prestane da finansira i podržava jedinice Civilne zaštite na severu Kosova.

- Vlada Srbije treba da predloži usvajanje izmena i dopuna zakona kako bi se obezbedilo to da se jedinice Civilne zaštite rasformiraju, kao i kako bi se usvojili posebni propisi Vlade Srbije za penzionisanje pripadnika CZ, koji ih ne bi diskriminirali time što bi im ograničili slobodu kretanja, uskratili prava na nasleđivanje penzije, prava na ostvarenje penzije ili ostvarivanje drugih kriterijumima za odlazak u penziju (kao što su starost, godina službe itd.)
- Vlada Srbije, kao i opštine sa severa Kosova, treba da sarađuju tokom krivičnih istraga ukoliko protiv pripadnika civilne zaštite budu pokrenute krivične prijave za krivična dela. Procesuiranje potencijalnih kriminalaca je u interesu srpske i albanske zajednice.

Preporuke za Kosovo:

- Pre integracije pripadnika civilne zaštite potrebno je sprovesti temeljnu analizu profila pripadnika civilne zaštite, uključujući u to i njihovo obrazovanje i veštine koje poseduju. Budući da će većina pripadnika Civilne zaštite biti raspoređena na nove poslove, na osnovu analize je potrebno spovesti dodatnu obuku za prekvalifikaciju.
- Pošto trenutni budžet Kosova ne pokriva troškove integracije Civilne zaštite i šire angažovanje jedinica za zaštitu i spasavanje (EMA jedinica) na severu Kosova, Vlada Kosova treba da sprovede reviziju budžeta i obezbedi održivo finansiranje tih jedinica, mimo novčanih sredstava koja će biti dostupna iz rezervnog i razvojnog fonda Vlade Kosova.
- Sastav jedinica za reagovanje u vanrednim situacijama na severu Kosova (vatrogasna služba) mora značajno da se proširi, budući da postojeća vatrogasna služba sačinjena od 30 zaposlenih nije dovoljna da obavlja poslove zaštite i spasavanja ljudi i imovine na području koje obuhvata sever Kosova.
- Najveći broj pripadnika civilne zaštite treba da se integriše u Agenciju za upravljanje vanrednim situacijama (EMA). Svaka

od četiri opštine treba da osnuje odeljenje ili sektor za upravljanje vanrednim situacijama. Takođe, svaka opština treba da poseduje vatrogasnu službu.

- Vlada Kosova, u saradnji sa četiri opštine sa severa Kosova, treba da razvije plan ponovnog zapošljavanja, kojim bi policajcima i pripadnicima civilne zaštite koji nisu integrisani u kosovske institucije bio olakšan prelazak iz bezbednosnih struktura u civilni život. Važno je osigurati to da pripadnici Civilne zaštite koji ne budu zaposleni u javnim institucijama imaju mogućnost zapošljavanja u privatnom sektoru. U tom kontekstu, Vlada Kosova može da organizuje obuke i pruži kredite malim preduzećima za razvoj „startap” (*start-up*) biznisa. To može biti sprovedeno u saradnji sa poslovnim sektorom i međunarodnim donatorima.

UVOD

Sadašnja i buduća uloga jedinica CZ u četiri opštine na severu Kosova predmet je mnogobrojnih kontroverzi zbog izuzetne osetljivosti političke situacije na severu Kosovu, kao i zbog nedostatka transparentnosti tokom normalizacije odnosa između Prištine i Beograda. Dok su se kosovski Srbi koji žive južno od Ibra postepeno integrisali u strukture Kosova, četiri opštine na severu Kosova u kojima je većinsko srpsko stanovništvo (Severna Mitrovica, Zvečan, Leposavić i Zubin Potok/Zubin Potoku) ostale su sve donekavno pravno i politički odvojene od ostatka Kosova. Dijalog Beograda i Prištine uz posredovanje EU, koji je otpočeo marta 2011. godine, prvenstveno je usmeren na sever Kosova kako bi se našao način da se integriše u kosovske strukture.

Sporazum koji su postigli predsednici vlada Kosova i Srbije 19. aprila 2013. godine u Briselu (Briselski sporazum) ostao je nejasan kada je reč o integrisanju jedinica CZ u kosovske bezbednosne institucije. Iako upućuje na to da treba rasformirati policijske strukture srpskog Ministarstva unutrašnjih poslova (član 7), kao i sve paralelne bezbednosne strukture

na severu Kosova, Sporazum nigde izričito ne upućuje na to da treba rasformirati jedinice CZ. Ulogu i funkciju CZ različito tumače i koriste u svojim političkim govorima u Prištini, Severnoj Mitrovici i Beogradu. Jedinice CZ imaju mandat da pruže pomoć civilnom stanovništvu u vanrednim situacijama. Na severu Kosova, međutim, CZ ostaje jedan od mehanizama koji još funkcioniše van kosovskog zakonskog okvira i koji nije deo kosovskog civilnog sistema za reagovanje u vanrednim situacijama, niti mu je, sledstveno tome, podređen. Bez obzira na to, očekuje se da će jedinice CZ ubrzo biti transformisane i da će se postepeno integrisati u kosovske institucije u skladu sa sporazumom postignutim 26. marta 2015. godine, čime će slediti primer bivših srpskih policijskih struktura koje su integrisane u Kosovsku policiju (KP).

Stoga je cilj ovog rada analiza pravnog statusa, mandata i strukture jedinica CZ u Srbiji, kao i njihovog jedinstvenog razvoja u četiri severnokosovske opštine od 1999. godine. Dat je i uporedni prikaz pravnog i institucionalnog stanja na Kosovu kako bi se lakše razumeli mogući izazovi tokom integrisanja jedinica CZ. Pored toga, ovde su analizirana dva različita shvatanja toga šta CZ predstavlja za građane i političke lidere u Beogradu, Severnoj Mitrovici i Prištini, te načina na koji ta shvatanja mogu da utiču na sprovođenje nedavno postignutog Sporazuma o integrisanju osoblja CZ u kosovske institucije. Takođe, analiziran je i rizik do koga može doći ukoliko ne bude obezbeđeno alternativno zaposlenje onog osoblja CZ koje neće biti integrisano u kosovske institucije.

Ovo istraživanje, stoga, predstavlja pokušaj da se obezbedi još jedan izvor informacija. Sprovele su ga dve nepartijske, nezavisne organizacije civilnog društva iz Beograda i Prištine. Trebalo bi da sprovođenje ovog istraživanja popuni prazninu u raspoloživoj dokumentaciji i literaturi, kao i da objasni sadašnji mandat CZ i to šta je može očekivati u budućnosti.

Istraživanje se prvenstveno zasniva na podacima koji su dobijeni tokom razgovora

obavljenih između 9. februara i 27. marta 2015. godine. Istraživači su sprovedli 26 intervju sa ključnim akterima na Kosovu, uključujući u to i predstavnike kosovske Vlade i severnokosovskih opština, višeg oficira CZ i osoblje međunarodnih institucija i organizacija koje su aktivne na Kosovu, predstavnike organizacija civilnog društva i medija. Spisak osoba sa kojima su obavljene intervjui dat je na kraju ove publikacije, ali je zbog osetljivosti teme, kao i radi bezbednosti, nekoliko intervjuisanih osoba ostalo anonimno. Dodatni dokazi prikupljeni su upućivanjem zahteva srpskom Ministarstvu unutrašnjih poslova (MUP) i Kancelariji za Kosovo i Metohiju, u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja. Ministarstvo unutrašnjih poslova dostavilo je detaljne odgovore na sva pitanja u vezi sa funkcionisanjem CZ uopšte i posebno sa njenim funkcionisanjem na severu Kosova 27. februara 2015. godine, dok je Kancelarija za Kosovo i Metohiju samo delimično odgovorila na pitanja iz upitnika. U naše istraživanje bila je uključena i analiza političkih i pravnih dokumenata, zvaničnih izveštaja međunarodnih i lokalnih organizacija, kao i novinskih članaka. Najveće ograničenje tokom ovog istraživanja bilo je nedovoljno vreme za rad na terenu, otprilike mesec dana, kao i nevoljnost određenih aktera koji su važni za ovu temu da pristanu na intervju (npr. predstavnici Prištinskog pregovaračkog tima).

Ovo istraživanje bilo je moguće zahvaljujući partnerskom odnosu BCBP-a i KCSS-a, koji je omogućio pristup akterima u Prištini, Severnoj Mitrovici i Beogradu. Istraživanje je sprovedeno pod pokroviteljstvom Bezbednosnog istraživačkog foruma Beograd–Priština–Tirana, trogodišnje regionalne inicijative, uz podršku norveškog Ministarstva spoljnih poslova, čiji je cilj bio jačanje dijaloga o bezbednosnim pitanjima u akademskoj zajednici, građanskom društvu i medijima, vezanim za srpsko-albanske odnose. Na terenu se radilo krajem februara i u prvoj polovini marta 2015. godine, što je bio deo Programa za razmenu profesionalnog rada na jačanju političkog dijaloga Balkanskog trusta za demokratiju.

Ovaj program podržava Kancelarija Ujedinjenog Kraljevstva za spoljne poslove.

UPOREDNA ANALIZA ZAKONA O CIVILNOJ ZAŠTITI U SRBIJI I NA KOSOVU

Prema pravnom sistemu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, funkcija CZ bila je deo takozvane „opštenarodne odbrane i društvene samozaštite”, odbrambene i vojne doktrine bivše Jugoslavije koja se zasnivala na konceptima narodne armije i socijalističkog samoupravljanja. To je značilo da svaka opština i samostalni subjekat imaju specijalizovano telo zaduženo za zaštitu građana i zajednice, i za spasavanje u slučaju nepogode ili vanredne situacije [Wall et al. 2008: 7]. Posle raspada Jugoslavije ovaj sistem je napušten, te je do 2009. godine CZ bila slabo uređena i nalazila se u nadležnosti i Ministarstva odbrane i Ministarstva unutrašnjih poslova [Milosavljević 2010: 11]. Usvajanjem Zakona o vanrednim situacijama 29. decembra 2009. godine, CZ prelazi u nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova, čime se doprinelo demilitarizaciji CZ.

Prema srpskom Zakonu o vanrednim situacijama iz 2009. godine, jedinice CZ predstavljaju osnovne operativne jedinice sistema zaštite i spasavanja. Podeljene su u dve jasno prepoznatljive kategorije: jedinice opšte namene i specijalizovane jedinice [Zakon o vanrednim situacijama 2009: član 98]. Zakonom je predviđeno da jedinice lokalne samouprave, privredna društva i druga pravna lica obrazuju jedinice opšte namene kao privremene sastave za obavljanje jednostavnijih poslova zaštite i spasavanja, sačinjene od dobrovoljaca i radno sposobnog stanovništva, odnosno od zaposlenih [Isto, član 99]. Specijalizovane jedinice, s druge strane, na republičkom i okružnom nivou osniva Sektor za vanredne situacije Ministarstva za unutrašnje poslove ili preduzeća i druga pravna lica koja u skladu sa Procenom rizika mogu predstavljati potencijalnu pretnju na široj teritoriji [Isto, član 99]. Specijalizovane jedinice CZ sastoje se od dve vrste osoblja: stalno zaposlenog osoblja

i aktivnih rezervista [MUP 2013. godine].¹ One uključuju i jedinice za zaštitu od požara, jedinice za spasavanje na vodi i pod vodom, jedinice za spasavanje na nepristupačnim terenima, jedinice za pružanje prve pomoći, jedinice za otkrivanje i uništavanje NUS-a, jedinice za RHB zaštitu, jedinice za spasavanje iz ruševina, jedinice za osmatranje, jedinice za uzbunjivanje, jedinice za telekomunikacije i jedinice za zbrinjavanje [Zakon o vanrednim situacijama 2009: član 102].

U kosovskom pravnom sistemu Civilna zaštita je odvojena od zaštite i spasavanja. Dok je prvo u nadležnosti Kosovskih snaga bezbednosti (ranije Kosovskog zaštitnog korpusa), drugo je dodeljeno Agenciji za upravljanje u vanrednim situacijama [EMA], koja je u sastavu Ministarstva unutrašnjih poslova. U ovom sistemu upravljanje vanrednim situacijama nalazi se u nadležnosti EMA, tačnije u nadležnosti jedinica za zaštitu od požara i spasavanje koje lokalno deluju, ali su direktno podređene EMA. Ima indikacija da će kosovski sistem za zaštitu od požara i spasavanje ubrzo biti decentralizovan izmenom i dopunom Zakona o zaštiti od požara i spasavanju. Ovim Zakonom će jedinice za zaštitu od požara i spasavanje biti stavljene pod direktnu kontrolu opština [Fushtica, 24. februar 2015. godine; Demiri, 25. februar 2015. godine]. Kosovske snage bezbednosti [KBS] predstavljaju drugu instancu koja treba da odgovori na vanredne situacije – one reaguju u vanrednim situacijama velikog obima ili na poziv lokalnih vlasti da pruže pomoć [Zakon o kosovskim bezbednosnim snagama 2008: član 10]. Upoređujući sisteme za zaštitu i spasavanje Srbije i Kosova, primetili smo da je EMA pandan srpskom Sektoru za vanredne situacije, dok kosovske jedinice za zaštitu od požara i spasavanje konceptualno odgovaraju srpskim specijalizovanim jedinicama CZ. Pored toga, i Vojska Srbije i KBS imaju sekundarnu odgovornost u vanrednim situacijama.

¹ Uredba o službi u aktivnoj rezervi u specijalizovanim jedinicama Civilne zaštite

JEDINICE CIVILNE ZAŠTITE NA SEVERU KOSOVA

Prema rečima višeg oficira CZ koji je intervjuisan 5. marta 2015. godine, jedinice CZ u severnokosovskim opštinama obrazovane su u svom sadašnjem obliku 1. maja 2006. godine, kada je predsednik Vlade Srbije bio Vojislav Koštunica. Ove jedinice su obrazovane bez konsultovanja sa Misijom Ujedinjenih nacija za privremeno upravljanje na Kosovu (UNMIK), koji je bio osnovni organ upravljanja na Kosovu u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244. Jedinice su obrazovale četiri severnokosovske opštine i njima su direktno i podređene. U to vreme, Civilna zaštita u Srbiji bila je uređena Zakonom o odbrani iz 1994. godine. Ovim Zakonom bilo je utvrđeno da jedinice CZ mogu da osnivaju državne institucije, preduzeća i druga pravna lica, kao i da se ne pravi razlika između specijalizovanih jedinica i jedinica opšte namene. Pored toga, srpski Zakon o lokalnoj samoupravi iz 2002. godine, koji je bio na snazi u to vreme, nametnuo je opštinama da organizuju zaštitu od prirodnih i drugih katastrofa, kao i da osnivaju tela i službe prema svojim potrebama. Međutim, Zakonom o vanrednim situacijama iz 2009. godine CZ je prešla u nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova, pa je Sektor za vanredne situacije Ministarstva za unutrašnje poslove izričito dobio nadležnost za osnivanje i nadzor specijalizovanih jedinica, dok su opštine dobile mandat za osnivanje jedinica opšte namene. Po svojim karakteristikama, jedinice CZ u severnokosovskim opštinama odgovaraju specijalizovanim jedinicama – sastavljene su od stalno zaposlenih, od kojih se očekuje da budu organizovani, opremljeni i obučeni za obavljanje složenih poslova u vezi sa zaštitom i spasavanjem. U odgovoru srpskog Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) na Upitnik BCBP-a [27. februar 2015. godine] kaže se da jedinice CZ u Severnoj Mitrovici, Zvečanu, Leposaviću i Zubinom Potoku nisu podređene srpskom MUP-u, suprotno odredbama srpskog Zakona o vanrednim situacijama za specijalizovane jedinice. Prema rečima političkih predstavnika severnokosovskih opština, ove jedinice CZ ostaju u nadležnosti op-

ština [Janković, 4. mart 2015. godine; Hodžić, 4. mart 2015. godine; Vulović, 12. mart 2015. godine].

Veličina i članstvo

Nakon što su obrazovane 2006. godine, jedinice CZ na severu Kosova imale su oko 500 stalno zaposlenih, od kojih je većina imala neki vid vojnog obrazovanja i bila obučena za poslove zaštite i spasavanja [viši oficir CZ, 2015. godine]. Do danas je njihov broj porastao na 751, pošto su novi pripadnici primljeni u tri različite prilike – 2008, 2013 i 2014. godine [Isto]. Prema izjavama zvaničnika Severne Mitrovice i višeg oficira CZ, pripadnici Civilne zaštite koji su zaposleni posle 2008. godine nisu prošli osnovnu vojnu obuku, niti su obučavani za poslove zaštite i spasavanja. Mnogi od intervjuisanih izjavili su da su neki od njih zaposleni zahvaljujući svojoj pripadnosti vladajućim političkim partijama i van uobičajenog postupka [Dimitrijević, 19. februar 2015. godine; Nešović, 4. mart 2015. godine; Krstić, 5. mart 2015. godine]. Prema rečima višeg oficira Civilne zaštite [5. mart 2015. godine], jedan broj regrutovanih je kasnije završio obuku za zaštitu od požara i planinsko spasavanje u Beogradu, ali nisu dobili zvanične potvrde o tome.

Važno je istaći da jedinice Civilne zaštite postoje i izvan severnog Kosova i da su geografski raspoređene u nekoliko opština južno od Ibra. Međutim, o pripadnicima ovih jedinica nije se razgovaralo u okviru briselskih pregovora, te neće ni biti uključene u proces integracije. Prema proceni oficira CZ, pripadnika CZ koji su južno od Ibra ima oko 210, i to u Štrpcu, na Centralnom Kosovu (npr. Lipljan, Gračanica itd.), kao i u Kamenici, Šilovu i Gnjilanu.

Neki od intervjuisanih ukazali su na to da su nekadašnji pripadnici grupacije „Čuvari mosta” sada zaposleni u jedinicama CZ [Bjelica, 2015. godine; Dimitrijević, 2015. godine; Bimbashi, 2015. godine]. Grupacija „Čuvari mosta” osnovana je posle rata na Kosovu i sastojala se od mladića koji su sebe smatra-

li bezbednosnom strukturom oformljenom da bi bila ispunjena tri zadatka: sprečavanje ulaska Albanaca u Severnu Mitrovicu, prikupljanje informacija o KFOR-u i UNMIK-u i prikupljanje informacija o Albancima koji žive u Severnoj Mitrovici [OSCE 2003: 12]. S obzirom na ograničen kapacitet UNMIK-a i nemogućnost da preuzme sprovođenje zakona na severu Kosova, grupacija „Čuvari mosta” vršila je neke funkcije policije [npr. hapšenje] zajedno sa srpskom policijom [Isto]. Međutim, kasnije su bili umešani u kriminalne aktivnosti, kao što su reketiranje, zastrašivanje lokalnog stanovništva koje je saradivalo sa UNMIK-om, krijumčarenje, prostitucija itd. [ICG 2002: 3]. Prema OEBS-ovom izveštaju, do 2003. godine grupaciju „Čuvari mosta” finansiralo je srpsko Ministarstvo zdravlja iz budžeta bolnica u Severnoj Mitrovici, ali su posle ovog vremena finansijska sredstva koja je obezbeđivala srpska Vlada očigledno prestala da pristižu. Pri tome, u Izveštaju međunarodne krizne grupe [ICG] stoji da su grupaciju „Čuvari mosta” finansirali srpsko Ministarstvo unutrašnjih poslova i bezbednosna služba, i to suprotno Rezoluciji Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244. Potrebno je uraditi dalja istraživanja da bi se potvrdila verodostojnost tvrdnje da se grupacija „Čuvari mosta” pretila u jedinice CZ, što znači da ova grupacija i dalje postoji, ali pod drugim imenom (i sa nekim novim pripadnicima), s obzirom na to da ima nekih suprotnih tvrdnji po kojima CZ nije naslednik grupacije „Čuvari mosta”, tj. da ne postoji kontinuitet između postojanja ove dve organizacije.

Mandat i aktivnosti

Jedinice CZ imaju mandat da civilnom stanovništvu severnokosovskih opština pruže pomoć u slučaju prirodnih katastrofa i drugih vanrednih situacija. Po rečima predstavnika severnih opština, jedinice CZ su stalno angažovane na osmatranju i ranom upozoravanju na opasnosti, na borbi protiv požara, na operacijama traganja i spasavanja, na čišćenju snežnih nanosa tokom zime, kao i na drugim aktivnostima koje spadaju u koncept CZ. Za vreme poplava u Srbiji i Bosni u maju

2014. godine, pripadnici CZ sa severa Kosova učestvovali su u operacijama zaštite i spasavanja u nekoliko mesta u Srbiji [npr. u Šapcu i Obrenovcu]. Prema rečima Stevana Pavićevića, koordinатора CZ sa severa Kosova, ove jedinice pozvali su predsednik srpske Vlade Aleksandar Vučić, Sektor za vanredne situacije MUP-a i vladina kancelarija za Kosovo i Metohiju [Tanjug, 16. maj 2014. godine]. Osim vanrednih situacija, jedinice CZ ponekad vrše i komunalne usluge, koje inače nisu odgovornost CZ, kao na primer održavanje puteva, raskrčivanje rečnog dna Ibra, popravka mostova, obezbeđenje zgrada itd. [Hodžić, 4. mart 2015. godine; Janković, 4. mart 2015. godine; Vulović, 12. mart 2015. godine]. Pored jedinica CZ, na severu Kosova postoji samo jedna protivpožarna jedinica, koja deluje u sastavu EMA i sastavljena je od oko 30 vatrogasaca [Hodžić, 4. mart 2015. godine; Janković, 4. mart 2015. godine]. Prema rečima zvaničnika severnokosovskih opština CZ saraduje sa ovom jedinicom u vanrednim situacijama, kao što je požar. Postoje preklapanja između pravnog mandata jedinica CZ obrazovanih 2006. godine i mandata jedinice za zaštitu od požara i spasavanje koja je deo kosovskih struktura iako se, kako je već istaknuto, jedinice CZ ponekad angažuju za obavljanje poslova koji ne spadaju u njihovu pravnu nadležnost. S obzirom na veličinu severnokosovskih opština, koje zauzimaju površinu od oko 1200 km², vatrogasna jedinica koja je u okviru EMA nije u mogućnosti da sama obezbedi adekvatnu zaštitu civilnog stanovništva. Na primer, prema procenama severnokosovskih opština, na severu Kosova se tokom 2014. godine desilo oko 300 požara [Janković, 4. mart 2015. godine]. Zato jedinice CZ pružaju one javne usluge koje u ovom trenutku ne pružaju centralne institucije Kosova.

Međutim, ima naznaka da jedinice CZ nisu umešane samo u civilne poslove, već da pružaju i alternativne bezbednosne usluge, pa stoga predstavljaju i politički faktor na severu Kosova, i to sa izrazito simboličkim značenjem. Nakon što je Specijalna jedinica Kosovske policije [ROSU] 2011. godine pokušala da preuzme kontrolu nad graničnim prelazima na severu, pripadnici CZ bili su umešani u po-

stavljanje blokada na putevima i učestvovali su u silovitim sukobima sa Kosovskom policijom i KFOR-om [Bimbashi, 27. februar 2015. godine; videti i: Akter 2013. godine]. Njih vlasti Kosova i međunarodna zajednica vide kao „vojnike” političkih partija, koji su umešani u izazivanje političkih protesta na severu, te kao počiniocce političkog nasilja, ne samo protiv političkih protivnika već i protiv kosovskih Albanaca i međunarodnih organizacija. Jedan od intervjuisanih naveo je i da su neki pripadnici CZ povezani sa organizovanim kriminalom i umešani u kriminalne aktivnosti, kao što je krijumčarenje [Bimbashi, 27. februar 2015. godine], te da postoje dokazi protiv njih u Kosovskom tužilaštvu [Dimitrijević, 11. februar 2015. godine; Bimbashi, 27. februar 2015. godine]. Uprkos mnogim spekulacijama, do sada nije pokrenuta nijedna istraga protiv pripadnika CZ. Prema izjavama Fisnika Redžepija [10. mart 2015. godine], nakon što su bivši srpski policajci integrisani u Kosovsku policiju u skladu sa Briselskim sporazumom, CZ je preuzela neke funkcije policije u severnim opštinama (npr. patrole), što nije prihvatljivo za kosovske vlasti. Sumnja se i da je CZ umešana u obaveštajni rad.

Finansiranje i oprema

Jedinice CZ u četiri severnokosovske opštine u ovom trenutku finansira srpska Vlada iz opštinskih budžeta [Janković, 4. mart 2015. godine; Hodžić, 4. mart 2015. godine; Vulović, 12. mart 2015. godine]. Zbog toga ih i kontrolišu opštinske vlasti kojima su podređene, dakle posredno i srpska Vlada, iako i srpski MUP i Kancelarija za Kosovo zvanično poriču da kontrolišu jedinice CZ na severu Kosova.² Jedinice CZ opremljene su za spasavanje, uključujući u to i čamce za spasavanje, opremu za osmatranje i uzbunjivanje, radio predajnike itd. [viši oficir CZ 2015. godine]. Prema rečima nekih ispitanika iz severnih opština, oprema jedinica CZ značajno je poboljšana, a njihova

vidljivost je povećana za vreme dok je direktor Kancelarije za Kosovo bio Aleksandar Vulin. Među opremom koju su dobili bile su i uniforme sa znakom međunarodne civilne zaštite i tri terenska vozila marke „Lada Niva” za svaku opštinu (ukupno 12). U Severnoj Mitrovici postavljeni su i promotivni bilbordi kojim se propagiraju jedinice CZ. S obzirom na to da budžetski rashodi srpske Vlade nisu transparentni, teško je pratiti finansijske transakcije koje iz centralne vlasti idu ka lokalnom nivou, pa je tako nejasno koliko su tačno novca ove četiri opštine dobile od Srbije za opremanje jedinica CZ, povećanje vidljivosti i isplatu plata.

Jedna od najvećih kontroverzi u vezi sa jedinicama CZ na severu Kosova predstavljaju navodi da su to zapravo naoružane formacije. Prema onome što smo čuli intervjuišući Fisnika Redžepija, zvaničnici Vlade Kosova tvrde da su posrednicima EU u Briselu dostavili dokaze o tome da jedinice CZ predstavljaju naoružane i opremljene paravojne formacije i da su stoga pretnja bezbednosti, kao i pretnja ustavnom poretku Kosova [Rexhepi, 10. mart 2015. godine]. Kosovski zvaničnici tvrde da su posrednicima EU tokom Briselskog dijaloga podneli dovoljno dokaza kojima se potvrđuje paravojni karakter jedinica CZ [Isto]. Međutim, Srbi sa severa Kosova poriču da su jedinice CZ naoružane i da imaju vojnu organizacionu strukturu. U skladu sa Sporazumom o integraciji CZ koji je potpisan 26. marta 2015. godine, srpska Vlada dostavila je pisanu potvrdu o tome da ni CZ ni njeni pripadnici ne poseduju nikakvo oružje [član 18]. Ranije istraživanje o malokalibarskom i lakom naoružanju na Kosovu pokazalo je da veliki broj građana Kosova poseduje nelegalno oružje [Khakee i Florquin 2003: 11; UNDP Kosovo 2011: 1], pa ne bi bilo čudno da i neki pripadnici CZ poseduju takvo oružje.

Prema tvrdnjama kosovskih medija, srpski zvaničnik Krstimir Pantić izjavio je da jedinice CZ treba da budu naoružane i spremne da štite srpsko stanovništvo na severu Kosova [Telegrafi, 14. februar 2013. godine]. Bez obzira na to, nema dokaza da su jedinice CZ obučene ili opremljene kao vojna formacija. Pre-

² Zvanični odgovor Kancelarije za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije na upitnik BCBP-a, 23. februar 2015. godine, kao i zvanični odgovor MUP-a Vlade Republike Srbije na upitnik BCBP-a, 27. februar 2015. godine.

ma rečima jednog pripadnika kosovske Vlade, najvažnije i najhitnije je da jedinice CZ budu raspuštene i integrisane u kosovske strukture [Rexhepi, 10. mart 2015. godine]. Problem nelegalnog oružja širi je od problema postojanja CZ, te će se njime baviti narednih nekoliko godina. Tako se u delu Sporazuma o integriranju CZ predviđa da će kosovska Vlada, ako bude u stanju da pruži verodostojne dokaze da jedinice CZ poseduju ilegalno oružje, obavestiti posrednika iz EU i EULEX-a, pa će Kosovska policija sprovesti zajedničke istražne operacije, bez prethodne najave (član 18).

SUPROTSTAVLJENA SHVATANJA CIVILNE ZAŠTITE

Civilna zaštita je godinama predstavljala sporno političko pitanje između Beograda i Prištine, ali otkako su predsednici vlada Srbije i Kosova 19. aprila 2013. godine postigli *Prvi sporazum o principima za normalizaciju odnosa* (u daljem tekstu: Briselski sporazum) ovo pitanje je postalo i zakonska obaveza, jer su sada obe strane preuzele obavezu da sprovedu ono što je dogovoreno. Tekst Briselskog sporazuma nije dovoljno precizan, pa je tako u članu 8 predviđeno da treba rasformirati sve paralelne bezbednosne strukture na severu Kosova, ali nije izričito navedeno da treba rasformirati jedinice CZ. Zbog tih nepreciznosti vlasti u Beogradu i Prištini pokušavaju da popune praznine i omoguće njegovo sprovođenje. Nepreciznost ostavlja prostor za kreativnost i konsenzus, ali često i dovodi do različitih tumačenja, nesporazuma i teškoća prilikom dogovora o konkretnim stvarima. Bez obzira na to, Sporazum o CZ između Beograda i Prištine potpisan je 26. marta 2015. godine. Objavljen je na internet prezentaciji Kabineta predsednika Vlade Kosova, ali u vreme pisanja ovog teksta šira javnost još nije bila upoznata sa njegovim sadržajem.

U skladu sa različitim tumačenjima mandata i cilja CZ, u Prištini, Severnoj Mitrovici i Beogradu za sada postoje različita viđenja toga da li jedinice CZ treba da budu integrisane u kosovske institucije i kako to treba uraditi.

Kosovska Vlada vidi CZ kao nelegalnu paralelnu bezbednosnu strukturu, „produženu ruku Beograda na Kosovu“, paravojnu formaciju, nevladinu organizaciju, naslednika tzv. grupe „Čuvari mosta“ itd. S obzirom na primer integracije policije, većina intervjuisanih slaže se sa tim da je samo pitanje vremena kada će jedinice CZ biti raspuštene, a njihovi pripadnici integrisani u kosovske institucije. Međutim, nije moguće govoriti o raspuštanju CZ i njenih pripadnika, već pre o transformisanju njene organizacione strukture i mandata [Nikola, 26. februar 2015]. U tom smislu povučena je paralela sa transformisanjem Kosovskog zaštitnog korpusa [KZK] u KSB, jer je veliki broj pripadnika KZK-a integrisan u KSB koji je nastavio da obavlja poslove civilne zaštite. Kosovo je izvršilo pritisak kako bi se ubrzalo sprovođenje Sporazuma i zatvorile prostorije CZ. Insistira se na tome da srpska Vlada preduzme pravne mere kako bi demontirala strukture CZ na Kosovu i dostavila EU zvanične dokaze da je prekinuta isplata plata i da je prestala sva finansijska pomoć CZ, te da su usvojeni propisi koji su potrebni za sprovođenje ovih mera [Izveštaj kosovske Vlade 2015: 12].

Po rečima nekih predstavnika međunarodnih institucija, problem nije u postojanju Civilne zaštite, već u njenom sadašnjem mandatu i organizaciji. Civilna zaštita zato mora da bude rasformirana, njen mandat treba da bude redefinisana i ona mora da bude preusmerena na obavljanje isključivo civilnih poslova. Evropska unija podržava rasformiranje CZ, ali utisak je da često ostaje u ulozi medijatora i da izbegava odgovornost za sprovođenje Sporazuma. Preovladava i mišljenje da, sve dok postoji dogovor „na papiru“, EU i nije previše zainteresovana za prevazilaženje izazova koji se mogu javiti tokom sprovođenja onog što je dogovoreno. Pored toga, KFOR ima sve potrebne informacije o situaciji na terenu, ali ne smatra da CZ predstavlja pretnju bezbednosnom okruženju.³

3 Zvanični odgovor KFOR-a na upitnik BCBP-a, 18. mart 2015. godine.

Neki od intervjuisanih Srba iz Severne Mitrovice istakli su da osnivanje Zajednice srpskih opština (ZSO) ima prioritet u odnosu na CZ i da to pitanje treba prvo rešiti na političkom nivou. Intervjuisani Srbi su, zatim, istakli i da ZSO može da posluži kao institucionalni okvir za integrisanje jedinica CZ. Međutim, predstavnici albanske zajednice, kao i neki predstavnici Srba sa severa Kosova ne misle tako. To nije moguće naročito zato što je Sporazum o integraciji CZ postignut pre osnivanja ZSO. Na kraju, Priština traži da se prvo rasformira CZ, pa da se tek onda osnuje ZSO, s obzirom na to da su za ZSO očigledno neophodne ustavne promene, pa je i pravno i politički to pitanje komplikovanije od pitanja CZ. S druge strane, Beograd je insistirao na obrnutom redosledu.

Predstavnici civilnog društva na Kosovu, posebno na severu, imaju utisak da svi sporazumi koji proisteknu iz Briselskog dijaloga predstavljaju samo viziju elite, tj. viziju dva predsednika vlada i medijatora EU, jer su iz dijaloga izostavljeni predstavnici civilnog društva i jedne i druge zajednice. „Sve što se dešava ili što treba da se desi na severu prvo će se desiti u Briselu ili Beogradu i Prištini. Civilno društvo sa severa Kosova je, nažalost, izgubilo legitimitet da predstavlja interese srpske zajednice i da donosi odluke o njenoj budućnosti. Odlučivanje o budućnosti CZ prepušteno je Beogradu” [Nikola, 26. februar 2015. godine]. Biće teško uspostaviti stabilne odnose između Kosova i Srbije jer civilnom društvu i zajednicama nije pružena prilika da tokom dijaloga pregovaračkih strana kažu šta ih muči [Saferworld 2015. godine]. Loša komunikacija i nedostatak transparentnosti tokom pregovara dovela je do različitih tumačenja uticaja koji će Briselski sporazum imati i do različitih očekivanja od njegove primene, kao i do većeg nepoverenja i napetosti među ljudima [Isto]. Prema rečima jednog novinara iz Severne Mitrovice, „političari u Beogradu su odustali od srpske zajednice na Kosovu, ali nemaju hrabrosti da to kažu, te se građanima na severu Kosovu informacije daju „na parčice”. Integrisanje policije dokaz je da sve može da se uradi, pa čak i ako su se u početku policajci protivili integraciji. Ljudi menjaju mišlje-

nje, posebno kada su pod pritiskom, kada su ucenjeni ili kada im date novac.” S obzirom na to, stiče se utisak da će svaki otpor integraciji biti „slomljen”. Uz to, tokom ovog istraživanja na severu Kosova autori ovog izveštaja primetili su da ljudi nerado govore o ovoj temi, kao i o temama koje su sa njom povezane, jer se plaše.

Politički lideri na severu Kosova smatraju da Civilna zaštita ima negativan imidž, koji je stekla čim je osnovana, ali i da su tvrdnje da je to paravojna organizacija preterane. Civilna zaštita ima lošu reputaciju zbog različitih zloupotreba u prošlosti, zbog toga što su je koristili kako političari, tako i kriminalne strukture. Prvobitna svrha CZ bila je da se građani na severu Kosova zaštite od mogućeg nasilja albanskih ekstremista, ali je sada njena primarna funkcija zaštita ljudi i imovine. Lokalni srpski politički lideri misle da treba procesuirati one pripadnike CZ koji su kriminalci, ali da pripadnici CZ, kao i čitavo stanovništvo sa severa Kosova ne treba da trpe negativne posledice ukidanja CZ [Hodžić, 4. mart 2015. godine].

Prema rečima političara sa severa Kosova, ovo pitanje, kao i mnoga druga, nalazi se u domenu visoke politike i vlada Srbije i Kosova, a oni uglavnom ne uzimaju u obzir njihovo mišljenje. Stoga je važno da se njihovim glasovima i brigama pridaje veća važnost. Predstavnici srpskih opština žele da CZ ostane u njihovoj nadležnosti i da ima sadašnji mandat – da služi kao jedinica za zaštitu i spasavanje tokom prirodnih katastrofa i drugih vanrednih situacija. Po njihovom mišljenju, jedinice CZ nisu prevelike s obzirom na količinu posla koji spada u njihovu nadležnost u četiri severnokosovske opštine. Predstavnici srpskih opština tvrde da jedinica za zaštitu od požara i spasavanje, koja je aktivna u Severnoj Mitrovici i podređena EMA, ne može da obezbedi dovoljnu civilnu zaštitu, što se u ovom trenutku čini tačnim zbog sadašnje veličini ove jedinice. Pored toga, opštinski zvaničnici insistiraju na tome da je potrebno specijalizovati pripadnike CZ, kao i da ih je, u skladu sa tim, potrebno dodatno obučiti za različite profile, poput ronilaca, planinskih spasilaca

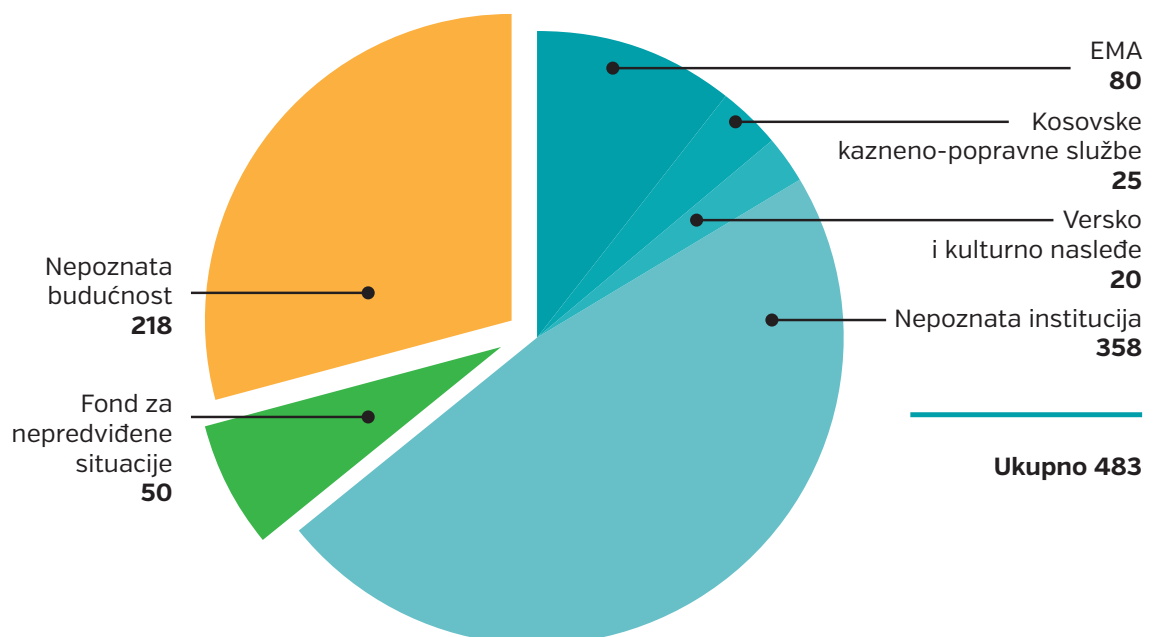
itd. Vizija po kojoj jedinice CZ ostaju u nadležnosti opštine i dalje je problematična jer su, i prema zakonima Srbije i prema zakonima Kosova, stalne (specijalizovane) jedinice za reagovanje u vanrednim situacijama podređene centralnim institucijama, tačnije Sektoru za vanredne situacije srpskog MUP-a i Agenciji za upravljanje vanrednim situacijama kosovskog MUP-a. Iako su, prema kosovskom Zakonu o lokalnoj samoupravi, kosovske opštine odgovorne za reagovanje u vanrednim situacijama, ovim Zakonom nije izričito predviđeno da im je dozvoljeno formiranje stalne jedinice CZ. Štaviše, u Zakonu o zaštiti od požara i spasavanju (član 4) propisano je da su opštine odgovorne isključivo za obrazovanje dobrovoljnih spasilačkih jedinica i za upravljanje njima. S obzirom na to, pripadnici jedinica CZ – sa svojim sadašnjim mandatom i odgovornostima – neće moći da ostanu u nadležnosti opština.

SPORAZUM O INTEGRACIJI CIVILNE ZAŠTITE U KOSOVSKE INSTITUCIJE

Sporazum o integraciji jedinica CZ u kosovske institucije donesen je 26. marta 2015. godine u okviru Briselskog dijaloga. Dostupan je jav-

nosti na internet prezentaciji Kabineta predsednika Vlade Kosova, ali u vreme pisanja ovog izveštaja još nije bio poznat široj javnosti. Sporazum se zasniva na planu kosovske Vlade i nabroja posebne obaveze Prištine i Beograda. Priština je obećala da će u kosovskim institucijama naći 483 radna mesta za pripadnike CZ, kao i da će se 50 radnih mesta finansirati iz fonda za nepredviđene situacije, dok će Beograd biti obavezan da prestane da finansira jedinice CZ na severu Kosova. Procedura za integraciju pripadnika CZ biće slična proceduri za integraciju bivših srpskih policajaca u Kosovsku policiju. Beograd je dostavio spisak od 751 pripadnika CZ koji će biti integrisani u kosovske institucije (član 1). Četvoročlana komisija (dva predstavnika kosovskih institucija, jedan predstavnik bivše Civilne zaštite i jedan predstavnik EU) biće formirana 27. aprila 2015. godine i izabraće pojedinačne kandidate za konkretna radna mesta, u skladu sa njihovim obrazovanjem i radnim iskustvom (član 5). Samo oni pripadnici CZ koji poseduju važeću kosovsku ličnu kartu moći će da budu integrisani (član 3), a bezbednosnu proveru pripadnika CZ vršiće Kosovska policija i EULEX (član 13). U Sporazumu se navodi da će komisija završiti svoj posao do 14. avgusta 2015. godine i da će svi ugovori o zaposlenju biti potpisani do 1. sep-

Grafikon 1

tembra 2015. godine (član 7). Sporazumom se propisuje i uklanjanje osmatračkih tačaka CZ i predaja svih prostorija i opreme CZ, koje će nadalje koristiti kosovske institucije (član 12–18).

Broj radnih mesta koje je kosovska Vlada prema Sporazumu o CZ obezbedila za bivše pripadnike CZ manji je od broja obećanog u izveštaju koji je kosovska Vlada podnela EU o postignutom napretku na sprovođenju Briselskog sporazuma [2015: 13]. Planom je obećano ukupno 550 radnih mesta, od čega je 400 ljudi trebalo integrisati u različite kosovske civilne institucije, dok je 50 trebalo staviti na spisak čekanja za postepenu integraciju u roku od tri godine, tokom kojih bi bili plaćani iz Fonda za nepredviđene situacije.⁴ Do 100 ljudi je trebalo da bude zaposleno realizovanjem projekata koje finansira Fond za razvoj [Isto].⁵ Postupci integracije trebalo je da budu sprovedeni u skladu sa kosovskim Zakonom o državnim službenicima. S druge strane, u Sporazumu o CZ navodi se da kosovska Vlada nudi 483 radna mesta na severu Kosova, a da će 50 radnih mesta biti plaćano iz Fonda za nepredviđene situacije, što znači da bi ovi ljudi dobijali platu, ali da bi njihovo konačno radno mesto u javnom sektoru bilo određeno u roku od tri godine (član 1). Od 483 radna mesta na severu Kosova, samo je 125 navedeno u Sporazumu – 80 u EMA, 25 u kosovskim popravnim službama i 20 radnih mesta u vezi sa verskim i kulturnim nasleđem. Ovakva formula ostavlja otvoreno pitanje o tome koja će kosovska institucija primiti preostalih 358 pripadnika CZ. Imajući u vidu dogovoren postupak odabira potencijalnih zaposlenih među sadašnjim pripadnicima CZ (član 2–10), postoji mogućnost da ovaj broj poraste, jer neki pripadnici CZ možda neće uspeti da ispunе dogovorene uslove. Ako Sporazum o CZ bude potpuno sproveden, 218 sadašnjih pripadnika CZ ostaće bez zaposlenja i prihoda.

4 Rezervni fond biće kreiran za potrebe integracije jedinice CZ u institucije Kosova. Plan je da se prikupi 10 miliona evra u periodu od tri godine.

5 Fond za razvoj nastao je 17. januara 2013. godine u skladu sa Sporazumom o carini. Sredstva u ovom Fondu obezbeđuju se porezom prikupljenim na graničnim prelazima na Jarinjju i Brnjaku. Fond trenutno raspolaže sredstvima u iznosu od 5 miliona evra.

Dva suštinska elementa plana kosovske Vlade prisutna su u Sporazumu o CZ. Prvi je da će jedinice CZ biti integrisane u kosovske institucije centralnog nivoa, a drugi je da će njihni pripadnici biti raspoređeni u niz vladinih tela i agencija. Prema rečima predstavnika kosovske Vlade, za integraciju čitave srpske zajednice u kosovsko društvo presudna je integracija predstavnika srpskih paralelnih struktura u centralne institucije – ako budu imali predstavnike na centralnom nivou, kosovski Srbi će lakše prihvatiti institucije kosovske Vlade kao svoje. Prema rečima kosovskih zvaničnika, ako jedinice CZ ostanu pod isključivom nadležnošću opština, podeljenost će se produbiti, pa će, sledstveno tome, porasti i mogućnost budućih sukoba. Druga opcija kosovske Vlade bila je integracija predstavnika CZ u KSB, ali srpska Vlada i lokalne vođe nisu bili spremni da prihvate tu ideju. Međutim, postoji indicija da je postignut i Sporazum o integraciji CZ u KSB [Sadiku, 27. mart 2015. godine]. Važno je napomenuti da je planom kosovske Vlade predviđeno to da predstavnici jedinica CZ ostanu fizički u svojim opštinama, a da administrativno budu vezani za centralne institucije. S obzirom na to da Priština doživljava jedinice CZ na severu Kosova kao paravojne organizacije i pretnju po bezbednost, za kosovsku Vladu presudno je da one ne budu integrisane kao jedinice, već da budu angažovane u različitim institucijama [Isto]. Time bi prvenstveno bila otklonjena simbolična snaga CZ – prisustvo srpskih bezbednosnih struktura na teritoriji Kosova. Međutim, ostvarenje plana kosovske Vlade može naići na neke izazove.

Penzionisanje i/ili ponovno zapošljavanje

Kako ni Vlada Srbije ni Vlada Kosova ne dele svoju viziju i plan buduće integracije CZ sa onima na koje ta vizija i plan direktno utiču, pripadnici CZ imaju sopstvena tumačenja i šire glasine izazvane strahom i nedostatkom informacija. Prema shvatanju predstavnika CZ, plan kosovske Vlade, bar na osnovu onoga kako o njemu izveštavaju mediji, ne obezbeđuje stalno i održivo zapošljavanje pred-

stavnik CZ, već nudi samo privremena i prelazna rešenja. To je u suprotnosti sa izjavom Edite Tahiri koju je dala za prištinske medije i u kojoj tvrdi da će svi imati posao i da će svi predstavnici paralelnih struktura na severu Kosova biti integrisani u kosovske institucije. Predstavnici CZ brinu se da je integracija CZ u kosovski pravni i institucionalni sistem samo privremena i da će, pre ili kasnije, biti izbačeni iz tog sistema. Na primer, postoji mogućnost da se za neke predstavnike CZ koji budu ušli u Kosovske snage bezbednosti kasnije, kada budu rađene fizičke i psihološke provere, utvrdi da ne ispunjavaju određene kriterijume (kao što su godine starosti) i profesionalne standarde. To će značiti da će oni biti penzionisani, pa će opet ostati van institucija i sa minimalnom penzijom. Na taj način će obe vlade „oprati ruke” od njih. Ova zabrinutost je delimično uzrokovana iskustvom stečenim tokom integrisanja bivših pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova u Kosovsku policiju, jer se desilo da neki zaposleni u srpskom MUP-u koji su konkurisali nisu ispunili sve uslove, a neki od onih koji su ispunili uslove nisu prošli bezbednosnu proveru, pa su izostavljeni iz sistema (Bjeloš i Elek 2014: 5). Zbog toga su potrebne garancije da će deo CZ biti integrisan u KSB, a da će za one koji ne ispune uslove za zapošljavanje biti ustanovljen program reintegracije, koji će im ponuditi dostojne i kredibilne alternativne mogućnosti zapošljavanja.

Ako neki predstavnici CZ budu izostavljeni iz sistema, može doći do novih problema, kao na primer, do stvaranja uslova za izbijanje socijalnih i političkih nereda na severu Kosova. Drugo, integracija CZ u kosovske strukture iziskuje reviziju budžeta Kosova, s obzirom na to da sadašnji budžet ne predviđa pokrivanje troškova ove transformacije. Drugi problem do kojeg će, verovatno, doći jeste odbijanje predstavnika CZ da se integrišu u institucije centralnog nivoa zbog zvaničnog stava srpske strane u vezi sa statusom Kosova. Konačno, a možda i najvažnije, presudno je da za predstavnike CZ bude pronađen posao koji će im omogućiti da se aktivno uključe u kosovske institucije. Ako im samo budu isplaćivane plate, to će biti rešenje za socioekonomsku

dimenziju problema, ali će politička dimenzija ostati nerešena. Ako im ne bude dat stvaran posao, a s obzirom na to da će fizički ostati u severnim opštinama, zaposleni u CZ moći će i dalje da nastupaju kao paralelna bezbednosna struktura.

Nakon raspuštanja jedinica CZ i njihovog integrisanja u kosovske institucije potrebno je izraditi dodatni plan penzionisanja i/ili program ponovnog zapošljavanja. Za sada nema indicija da su vlade Kosova i Srbije napravile i usvojile takve programe. Kako se Sporazumom o CZ ne predviđa zapošljavanje svih predstavnika jedinica CZ na severu Kosova, ovaj program, kojim bi bilo obezbeđeno ponovno zapošljavanje onih predstavnika CZ koji ostanu van centralnih institucija Kosova, moraće u budućnosti da sprovedu četiri opštine ili kosovske vlasti, uz podršku međunarodne zajednice.

Prema aktuelnim procenama, 88 predstavnika CZ na severu Kosova treba da bude penzionisano, a 115 ne ispunjava zakonske kriterijume za integraciju jer nema državljanstvo Kosova (Izveštaj kosovske Vlade 2015: 13). Treba imati na umu da jedinice CZ postoje i južno od Ibra i da više od 200 predstavnika CZ u ovom trenutku prima platu za vršenje poslova CZ. Sudbina ovih ljudi će najverovatnije biti ista kao sudbina bivših zaposlenih u MUP-u, jer se Briselski sporazum isključivo odnosi na sever Kosova, čime se svi drugi izostavljaju iz procesa integracije. Važno je osigurati to da ovim predstavnicima CZ bude ponuđena podrška kako bi dobili posao i redovne prihode koji će im omogućiti da izdržavaju sebe i svoje porodice.

Prema izveštaju kosovske Vlade [2015: 12–13], srpska Vlada je obećala da će izmeniti zakone i propise kako bi omogućila raspuštanje struktura CZ na Kosovu, slično onome što je urađeno u slučaju integracije policije. Ako srpska Vlada predloži *lex specialis* ili usvoji neku posebnu vladinu uredbu za penzionisanje predstavnika CZ, ti propisi ne smeju diskriminisati predstavnike CZ time što bi im ograničili slobodu kretanja, uskratili prava na nasleđivanje penzije ili ostvarivanje drugih

kriterijuma za penzionisanje (kao što su godine starosti, godine staža itd.).

Program ponovnog zapošljavanja onih predstavnika CZ kojima neće biti omogućeno zapošljavanje u javnim institucijama treba da pruži mogućnost zapošljavanja u privatnom sektoru, po ugledu na program za demobilizaciju bivših zaposlenih u Kosovskom zaštitnom korpusu⁶ ili na program PRISMA namenjen Vojsci Srbije.⁷ To bi moglo da doprinese i uspešnosti sprovođenja Sporazuma u vezi sa CZ. Međutim, kosovska Vlada u ovom trenutku nema budžetska sredstva za integrisanje CZ, te program ponovnog zapošljavanja nije predviđen za 2015. godinu. Ova vrsta programa zato može da bude podržana donacijama međunarodne zajednice i osmišljena u saradnji između četiri severnokosovske opštine i vlasti u Prištini. Ovakav Sporazum bio bi podsticaj za donatore da saraduju sa kosovskom Vladom, kao i sa predstavnicima CZ na severu Kosova, na razvijanju i vođenju projekta čiji bi cilj bio ponovno integrisanje onih predstavnika CZ koji neće biti integrisani u institucije kosovske Vlade.

Pre nego što takav projekat bude sproveden, treba proceniti brojnost i kvalifikacije sadašnjeg sastava CZ. To će poslužiti kao osnov za izradu programa i budžeta. Korišćenjem najbolje prakse iz programa reintegracije KZK-a, mogu biti primenjene dve stvari u ovom slučaju. Prvo, otpremnina koja bi bila isplaćivana mesečno obezbedila bi privremenu sigurnost i olakšala prelazak na civilni život. Drugo, stručno osoblje Agencije za pomoć zapošljavanja (APPK) moglo bi da pruži skup posebno prilagođenih usluga, što bi pomoglo predstavnicima CZ da povećaju mogućnosti zapošljavanja i pružilo im podršku u nalaženju alternativnih izvora sredstava za život. U ovom kontekstu, veoma bi bilo važno omogućiti obuku i zajmove za pokretanje malog

biznisa. Predstavnicima CZ treba pomoći prilikom istraživanja tržišta kako bi potvrdili, ocenili i razvili svoje ideje i biznis planove, kao i svoj komercijalni potencijal. Nažalost, takav program ponovnog zapošljavanja nije donesen za policajce južno od Ibra, koji su prisilno penzionisani 2013. godine i koji su ostali bez ikakve mogućnosti da se zaposle u policijskim sistemima Srbije ili Kosova (Bjeloš i Elek 2014: 12). Štaviše, ostavljeni su bez plana koji bi im pomogao tokom tranzicije ka civilnom životu.

Za neke predstavnike CZ postoji i opcija da se integrišu u opštinske strukture koje nemaju veze sa CZ. Prema kosovskom Zakonu o lokalnoj samoupravi, opštine su odgovorne za široku paletu usluga, uključujući u to i: urbanizam i prostorno planiranje ruralnog područja; korišćenje i razvoj zemlje; sprovođenje građevinskih propisa i standarda kontrole izgradnje; zaštita lokalne sredine; obezbeđivanje i održavanje javnih parkova i prostora; turizam; kulturne aktivnosti i aktivnosti za slobodno vreme itd. (član 17). Ako se predstavnici CZ integrišu u opštinske strukture, funkcija reagovanja i spasavanja u vanrednim situacijama biće potpuno prenesena na jedinice EMA za zaštitu od požara i spasavanje. Kako u ovom trenutku postoji samo jedna takva jedinica koja broji 30 ljudi, a koja je zadužena za teritoriju četiri severne opštine, građani sa severa Kosova ne bi imali dovoljno podrške u vanrednim situacijama. Drugi problem koji donosi ovakvo rešenje jeste taj što, po rečima predstavnika srpskih opština, predstavnici CZ ne poseduju kvalifikacije za administrativna radna mesta. Međutim, u nadležnosti opštine su i neka radna mesta koja nisu administrativna i na kojima bi mogli da budu zaposleni neki od predstavnika CZ.

Raspuštanje CZ biće veoma komplikovan zadatak, ali izuzetno važan za dugoročnu stabilnost Kosova. Zato je veoma važno da se omogući reintegracija bivših predstavnika CZ u njihove zajednice. Pored toga, program ponovnog zapošljavanja mogao bi da doprinese smanjenju inherentnih rizika, uključujući u to i bezbednosne rizike, ali i socijalne, ekonomske, političke i praktične rizike.

6 Ovaj projekat je sproveo UNDP Kosovo u periodu od 2009. do 2011. Oko 1300 pripadnika KZK-a bilo je uključeno u program ponovnog zapošljavanja.

7 PRISMA program je dostupan na <at: https://www.bicc.de/uploads/tx_bicctools/brief31_serbian.pdf>. <http://www.mod.gov.rs/sadržaj.php?id_sadržaja=6291><http://www.kombeg.org.rs/aktivnosti/komora/Komora.aspx?veza=1324>>.

ZAKLJUČAK

Civilna zaštita na severu Kosova predmet je političkih pregovora između Beograda i Prištine od 2013. godine, ali tek nedavno je postignut dogovor o integraciji tih jedinica u pravni i institucionalni sistem Kosova. Uprkos tome, budućnost jedinica CZ u severnokosovskim opštinama je i dalje neizvesna, jer postoje različita tumačenja načina na koji će one biti integrisane. Imajući u vidu to da, kao i mnoge druge, i ovaj proces predvođe političke elite, možemo reći da će tempo sprovođenja Sporazuma, kao i njegov ishod u velikoj meri zavisiti od političke volje vlada Srbije i Kosova. Jedno je sigurno – obe strane će morati da prave kompromise i prihvate to da optimalno rešenje za integraciju CZ najverovatnije neće biti idealno za sve strane i aktere uključene u proces. Međutim, činjenica da su srpski policajci integrisani u KP daje neku nadu da će i pripadnici CZ slediti njihov primer. Ipak, razlike koje postoje u postupku integracije pripadnika policije i civilne zaštite moraju biti uzete u obzir u ranoj fazi pime ne Sporazuma. Dok su srpski policajci ostali na istom poslu, većina pripadnika CZ biće prebačena na nova radna mesta, koja nisu u vezi sa poslovima zaštite i spasavanja, što će od njih zahtevati da prođu dodatnu obuku. Tokom raspuštanja jedinica CZ i reintegracije njihovih pripadnika, ključno je da u obzir budu uzeti bezbednosni problemi ljudi u četiri severne opštine Kosova i da bude osigurano dovoljno resursa – ljudskih, finansijskih i materijalnih – za zaštitu i spasavanje u vanrednim situacijama. Poslednje, ali ne i najmanje važno, program ponovnog zapošljavanja treba da bude tako dogovoren da bude prioritet za sve one policijske službenike i pripadnike CZ južno i severno od Ibra, koji su nakon gašenja institucija ostali bez posla.

BIBLIOGRAFIJA

Dokumenti zakonodavnih i izvršnih državnih organa:

- Skupština Republike Kosovo. „Zakon o lokalnoj samoupravi”, br. 03/L-040, 2003.
- Skupština Republike Kosovo. „Zakon o zaštiti od požara i spašavanju”, br. 04/L-049, 2004.
- Vlada Republike Kosovo. *Proces implementacije Briselskog sporazuma*. Izveštaj podnet Evropskoj uniji, 16. januar 2014. <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Kosovo_Report_on_implementation_state_of_play_of_the_Brussels_Agreements_160114-signed.pdf>.
- Skupština Republike Kosovo. „Zakon o kosovskim bezbednosnim snagama”, br. 03/L-46, 2008.
- Vlada Republike Kosovo. *Proces implementacije Briselskog sporazuma*. Izveštaj podnet Evropskoj uniji, 10. oktobar 2014. <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Kosovo_Report_on_Implementation_of_Brussels_Agreements_101014.pdf>.
- Vlada Republike Kosova. *Proces implementacije Briselskog sporazuma*. Izveštaj podnet Evropskoj uniji, 23. mart 2015. <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Kosovo_Report_on_Implementation_of_Brussels_Agreements__230315-signed-signed.pdf>.
- Vlada Republike Kosova. *Sporazum o civilnoj zaštiti*. 26. mart 2015. <http://www.kryeministri-ks.net/repository/docs/Agreement_on_CP_-_initialed_by_Kosovo_260315.pdf>.
- Ministarstvo spoljnih poslova Republike Srbije. „Uredba o službi o aktivnoj rezervi u specijalizovanim jedinicama civilne zaštite.” *Službeni glasnik Republike Srbije*, br. 46/2013, 2013.
- Narodna Skupština Republike Srbije. „Zakon o vanrednim situacijama”

Službeni glasnik Republike Srbije, br. 111/2009, 2009.

- Zvanični odgovor KFOR-a na upitnik BCBP-a, 18. mart 2015.
- Zvaničan odgovor Kancelarije za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije na upitnik BCBP-a, 23. februar 2015.
- Zvaničan odgovor Ministarstva spoljnih poslova Republike Srbije na upitnik BCBP-a, 27. februar 2015. godine.

Izveštaji i publikacije:

- BIRN Kosovo, Internews Kosovo i CRTA. *Big Deal : Civilizovana monotonija?*, 2014. <<http://www.balkaninsight.com/en/file/show/BIG%20DEAL%20FINAL%20ENG.pdf>>.
- BIRODI. *Izveštaj o primeni Briselskog sporazuma*. 2015. <<http://www.mc.rs/upload/documents/istrazivanje/2015/02-03-15-BIRODI-Istrazivanja-sprovedjenja-Briselskog-sporazuma.pdf>>.
- Bjeloš, Maja i Elek, Bojan. „Integracija policije na severu Kosova: Napredak i preostali izazovi u u primeni Briselskog sporazuma.” Beograd: BCBP, 2014. <[http://www.bezbednost.org/upload/document/police_integration_nk_\[web\].pdf](http://www.bezbednost.org/upload/document/police_integration_nk_[web].pdf)>.
- Development Group. *The Kosovo-Serbia dialogue: Close to the EU, far from the Citizens*. 2012. <<http://library.fes.de/pdf-files/bueros/kosovo/09785.pdf>>.
- Emini, Donika. *Kosovo Security Barometer – Special Edition: Public Perceptions on Kosovo's Foreign Policy and Political Dialogue with Serbia*. Prishtina: KCSS, 2015. <<http://www.qkss.org/en/Reports/Special-Edition-of-KSB-Public-Perceptions-on-Kosovos-Foreign-Policy-and-Political-Dialogue-with-Serbia-333>>.
- Evropska komisija. *Izveštaju o napretku – Kosovo*. 2014. <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-kosovo-progress-report_en.pdf>.
- Evropska komisija. *Izveštaju o napretku – Srbija*. 2014. <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20141008-serbia-progress-report_en.pdf>.

- ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2014/20140108-serbia-progress-report_en.pdf>.
- International Crisis Group. *Setting Kosovo Free: Remaining Challenges*. Europe Report No. 218, 2012. <[http://www.crisisgroup.org/~media/Files/europe/balkans/kosovo/218-setting-kosovo-free-remaining-challenges.pdf](http://www.crisisgroup.org/~/media/Files/europe/balkans/kosovo/218-setting-kosovo-free-remaining-challenges.pdf)>.
 - Ipsos. Šta misle Srbi na severu Kosova? Mozaik nade, izazova i očekivanja [Istraživanje javnog mnjenja o percepciji Srba sa severa Kosova o primeni Briselskog sporazuma], 2014. <<http://www.mc.rs/upload/documents/istrazivanje/2015/02-03-15-IPSOS-Sta-misle-Srbi-na-severu-Kosova.pdf>>.
 - Joseph, R. and Hoogenboom, J. *North Kosovo in 2020: Future Histories in the Making*. PAX, 2014. <<http://www.paxforpeace.nl/stay-informed/news/north-kosovo-in-2020-future-histories-in-the-making>>.
 - Khakee, Anna and Florquin, Nicolas. *Kosovo and the Gun: A Baseline Assessment of Small Arms and Light Weapons in Kosovo*. United Nations Development Programme and Small Arms Survey [zajednička publikacija], 2003. <<http://www.seesac.org/sasp2/english/publications/general/kosovo.pdf>>.
 - Milosavljević, Bogoljub. „Novo zakonsko uređenje vanrednih situacija i uloga lokalne samouprave.” U: *Lokalna samouprava: Propisi i praksa*, br. 1, 2010.
 - OSCE. *Paralelne strukture na Kosovu*. 2003. <<http://www.osce.org/sr/kosovo/42586?download=true>>.
 - Saferworld. *Giving people a voice in the EU-facilitated dialogue between Kosovo and Serbia [Glas građana u dijalogu između Kosova i Srbije pod posredovanjem EU]*. 2015. <<http://www.saferworld.org.uk/resources/view-resource/882-giving-people-a-voice-in-the-eu-facilitated-dialogue-between-kosovo-and-serbia>>.
 - UNDP Kosovo. *Revised Kosovo Small Arms Control Initiative [KOSSAC]*. 2011. <http://www.undp.org/content/dam/kosovo/docs/kossac/signed%20ProdocKOSSAC_2011.pdf>.
 - Wall, E., Chu, E. and Dimitrijević, I. *The Civil Protection System in Serbia*. Jefferson Institute, 2008. <http://www.jeffersoninst.org/sites/default/files/Civil%20Protection%20System%20in%20Serbia_0.pdf>.
- ### Novinski članci:
- „Prvi sporazum o principima upravljanja normalizacije odnosa [Briselski sporazum].” *Danas*, 19. april 2013. <http://www.danas.rs/danasrs/politika/prevod_sporazuma_koji_je_danas_parafiran_u_briselu.56.html?news_id=259487>.
 - „Postignut sporazum o integraciji pripadnika civilne zaštite sa Severa.” *Kosovo Sever Portal [KoSSev]*, 26. mart 2015. <http://kossev.info/strana/arhiva/postignut_sporazum_o_integraciji_pripadnika_civilne_zastite/4325>.
 - Tasić, J. „Dogovor o gašenju civilne zaštite na severu KiM.” *Danas*, 28. mart 2015. <http://www.danas.rs/danasrs/politika/dogovor_o_gasenju_srpske_civilne_zastite_na_severu_kim.56.html?news_id=299467>.
 - Petrović, D. N. „Severu oteta i civilna zaštita.” *Vesti online*, 28. mart 2015. <<http://www.vesti-online.com/Vesti/Srbija/481495/Severu-oteta-i-civilna-zastita>>.
 - Tasić, J. „Edita Tahiri: Srbija mora da prizna Kosovo pre ulaska u EU.” *Danas*, 8. mart 2015. <http://www.danas.rs/danasrs/politika/edita_tahiri_srbija_mora_da_prizna_kosovo_pre_ulaska_u_eu.56.html?news_id=298427>.
 - Tanjug 2014. „Stiže pomoć i sa Kosova i Metohije.” *Alo!*, 16. maj 2014. <<http://www.alo.rs/vesti/aktuelno/stize-pomoc-i-sa-kosova-i-metohije/55296>>.
 - Telegrafi 2013. „Mbrojtja Civile Serbe rrahu rëndë disa ushtarë të KFOR-it.” [„Srpska Civilna zaštita pretukla vojnike KFOR-a”] *Telegrafi* 14. februar 2013. <<http://www.telegrafi.com/lajme/kosove/mbrojta-civile-serbe-rrahu-rende-disa-ushtare-te-kfor-it.html>>.

- Akter 2013. „Policajci idu u penziju, a onda u KPS.” *Akter*, 15. decembar 2013. <<http://akter.co.rs/weekly/34-bezbednost/print-65427-policajci-idu-u-penziju-a-onda-u-kps.html>>.
- Živković, R. „Integracija Srba u bezbednosne strukture.” *Akter*, 3. novembar 2013. <<http://akter.co.rs/weekly/33-politika/59426-integracija-srba-u-bezbednosne-strukture.html>>.
- *Plan implementacije Briselskog sporazuma*. 22. maj 2013. <<http://euobserver.com/media/src/0807580ad8281aefa2a89e38c49689f9.pdf>>.

ANEKS 1. INTERVJU

- Adrijana Hodžić, direktorka Administrativne kancelarije u Mitrovici, Kosovska Mitrovica, 4. mart 2015.
- Aferdita Sylja, izvršna direktorka, organizacija „Community Building Mitrovica”, Južna Kosovska Mitrovica, 4. mart 2015.
- Aljuš Bećiri, direktor Odeljenja za prevenciju, Agencija za vanredne situacije, Priština, 25. februar 2015.
- Anton Ćuni, poslanik u Skupštini Kosova, Odbor za unutrašnje poslove, bezbednost i kontrolu Kosovskih bezbednosnih snaga, Priština, 24. februar 2015.
- Branislav Krstić, nezavisni novinar, Kosovska Mitrovica, 5. mart 2015.
- Branislav Nešović, programski direktor, NVO Aktiv, Kosovska Mitrovica, 4. mart 2015.
- Damian Sedar, Politički savetnik za implementaciju, Kancelarija EU na Kosovu/ Specijalni predstavnik EU, Priština, 2. mart 2015.
- Faik Ispahiu, Internews Kosovo, Priština, februar 25 2015
- Ferdinand Nikola, međunarodna organizacija „Saferworld”, Priština, 26. februar 2015.
- Fisnik Redžepi, viši politički savetnik, Ministarstvo za evropske integracije, Priština, 10. mart 2015.
- Gzim Bimbaši, novinar Radio-televizije Kosovo (RTK), Priština, 27. februar 2015.
- Intervju sa novinarima iz Kosovo Sever Portal (KoSSev.info), Kosovska Mitrovica, 5. mart 2015.
- Intervju sa predstavnicima KFOR-a, Priština, 11. mart 2015.
- Intervju sa pripadnikom civilne zaštite, Kosovska Mitrovica, 5. mart 2015.
- Jelena Bjelica, nezavisni konsultant za izveštaj „Big Deal”, Beograd, 9. februar 2015.
- Lulzim Fushtica, Nacionalni savetnik, Program za bezbedne zajednice, Međunarodni program pomoći u kriminalističkoj obuci (ICITAP), Kosovo, Priština, 24. februar 2015.
- Miran Demiri, direktor Odeljenja za zaštitu od požara i spasavanje, Agencija

za vanredne situacije, Priština, 25. februara 2015.

- Nenad Đurić, Regionalni policijski komandir za sever Kosova, Kosovska Mitrovica, 4. mart 2015.
- Nexhmedin Spahiu, direktor radija Mitrovice, Južna Kosovska Mitrovica, 4. mart 2015.
- Pavle Dimitrijević, Biro za društvena istraživanja [BIRODI], Beograd, 11. februar 2015.
- Špresa Mulići, Misija OEBS-a na Kosovu, Priština 27. februar 2015.
- Stefan Vulović, gradonačelnik Zubinog Potoka, Zvečan, 12. mart 2015.
- Valdet Sadiku, Oficir za vezu u Beogradu, Beograd, 27. mart 2015.
- Valerie Hopkins, BIRN, Priština, 25. februar 2015.
- Veroljub Matić, nezavisni stručnjak za bezbednost, Kosovska Mitrovica, 5. mart 2015.
- Vučina Janković, gradonačelnik Zvečana, Kosovska Mitrovica, 4. mart 2015.

O AUTORIMA

Maja BJELOŠ je diplomirala međunarodne studije na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu, gde je takođe pohađala i master studije iz međunarodne bezbednosti. Od 2009. radi kao istraživačica u BCBP-u. Specijalizovala se za oblasti rodna ravnopravnost i reforma sektora bezbednosti u Srbiji, ali istražuje i piše i o srpsko-albanskim odnosima, bezbednosti u lokalnim zajednicama. Ona je urednica biltena „Rod i bezbednost“.

Isidora STAKIĆ je diplomirala međunarodne odnose na Fakultetu političkih nauka u Beogradu, a masterirala ljudska prava kao dobitnica Erasmus Mundus stipendije za master program u saradnji tri univerziteta iz Engleske, Švedske i Norveške. U Beogradskom centru za bezbednosnu politiku je angažovana od 2012. godine i trenutno radi kao istraživačica-saradnica na regionalnim projektima. Isidora se posebno interesuje za regionalnu bezbednost i međuetničke odnose u regionu Zapadnog Balkana, problem desnog ekstremizma, manjinska prava, kao i za pitanje rodne ravnopravnosti u kontekstu bezbednosti.

O ORGANIZACIJAMA

KOSOVSKI CENTAR ZA STUDIJE BEZBEDNOSTI (KCSS) Kosovo

Kosovski centar za bezbednosne studije (KCSS) predstavlja nevladinu i neprofitnu organizaciju (*think tank*), koja je osnovana 2008. radi razvijanja istraživačke studije u sektoru bezbednosti. Sprovodi istraživanja i organizuje konferencije i seminare iz oblasti bezbednosne politike, vladavine prava, pravde, kao i iz nadzora nad sektorom bezbednosti. Aktivnosti organizacije doprinose jačanju principa demokratiskog nadzora bezbednosnih institucija u Republici Kosovo.

BEOGRADSKI CENTAR ZA BEZBEDNOSNU POLITIKU (BCBP) Srbija

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) predstavlja nezavisni istraživački centar osnovan 1997. godine, koji radi na unapređenju bezbednosti građana i društva, zasnovanoj na demokratskim principima i poštovanju ljudskih prava. Podržava konsolidaciju reforme sektora bezbednosti i integraciju država zapadnog Balkana u evroatlantsku zajednicu, stvaranjem inkluzivnog i na znanju zasnovanog bezbednosnog okruženja. Ove ciljeve Centar ostvaruje istraživanjima, javnim zastupanjem i obrazovanjem, okupljajući relevantne aktere i stvarajući mogućnosti za umrežavanja.

O PROJEKTU

„Forum za bezbednosna istraživanja Beograd–Priština–Tirana“ predstavlja zajednički projekat tri nezavisna istraživačka centra iz Beograda, Prištine i Tirane, specijalizovana za istraživanje bezbednosnih tema. Cilj Forumu je da na osnovu istraživanja podstakne diskusiju o mogućim načinima za unapređenje odnosa između Srbije, Kosova i Albanije. U debatu želimo da uključimo nezavisne istraživačke centre, akademsku zajednicu, političare i medije.